

REDELIJKE AANPASSINGEN VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP IN DE CULTUURSECTOR

*Praktische tips voor organisatoren van evenementen, uitbaters van musea,
concert- en bioscoopzalen en bibliothecarissen*

REDELIJKE AANPASSINGEN VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP IN DE CULTUURSECTOR

Praktische tips voor organisatoren van evenementen, uitbaters van musea, concert- en bioscoopzalen en bibliothecarissen

1. INLEIDING

Het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (het Centrum) heeft een reeks van 10 brochures (praktische steekkaarten) ontwikkeld over redelijke aanpassingen voor personen met een handicap in verschillende domeinen van het dagelijkse leven: cultuur, horeca, openbare dienstverlening, handelszaken, ... Hiermee wil het Centrum leveranciers van goederen en diensten in verschillende sectoren sensibiliseren rond het concept 'redelijke aanpassing'.

Deze brochure gaat specifiek over redelijke aanpassingen in de cultuursector.

Een redelijke aanpassing is een concrete maatregel die de negatieve invloed van een onaanpaste omgeving op de deelname aan het maatschappelijke leven voor een persoon met een handicap zoveel mogelijk neutraliseert¹.

Een redelijke aanpassing biedt in tegenstelling tot het toegankelijkheidsprobleem een oplossing voor een individueel probleem. Elke situatie moet met andere woorden afzonderlijk worden onderzocht om zo een oplossing te vinden voor de beperking waarmee een persoon met een handicap wordt geconfronteerd in het dagelijkse leven. Waarschijnlijk zal iedereen achteraf baat hebben bij een dergelijke aanpassing. Dat is ook wenselijk.

Voor u gaat nadenken over materiële en organisatorische aanpassingen, is er iets heel eenvoudig dat u nu al kan doen, namelijk op een menselijke en respectvolle manier omgaan met mensen met een handicap. Zij weten immers zelf het best wat ze precies nodig hebben.

1 De wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie (antidiscriminatiewet) omschrijft redelijke aanpassingen als: *'[...] passende maatregelen die in een concrete situatie en naargelang de behoefte worden getroffen om een persoon met een handicap in staat te stellen toegang te hebben tot, deel te nemen aan en vooruit te komen in de aangelegenheden waarop deze wet van toepassing is, tenzij deze maatregelen een onevenredige belasting vormen voor de persoon die deze maatregelen moet treffen. Wanneer die belasting in voldoende mate wordt gecompenseerd door bestaande maatregelen in het kader van het gevoerde overheidsbeleid inzake personen met een handicap, mag zij niet als onevenredig worden beschouwd.'*

In deze brochure geven we praktische en nuttige tips aan organisatoren van evenementen, uitbaters van musea, concert- en bioscoopzalen en bibliothecarissen om redelijke aanpassingen door te voeren zodat iedereen volop kan genieten van het cultuuraanbod. De voorbeelden hebben we gehaald uit een studie van het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties (OIVO)² - aangevraagd door het Centrum - en onze eigen jarenlange praktijkervaring.

We sluiten deze brochure af met een theoretisch deel dat heel wat nuttige aanvullende informatie bevat. Hierin sommen we op wie in België bevoegd is voor het beleid inzake personen met een handicap. Ook geven we een overzicht van essentiële wetteksten over het concept redelijke aanpassing, zoals de antidiscriminatiewet van 10 mei 2007. U vindt in deze brochure ook heel wat nuttige contactadressen terug.

2 OIVO, *Een studie over de concrete toepassingen van het concept van redelijke aanpassingen aan goederen en diensten voor mensen met een handicap en met beperkte mobiliteit*, 2009, te downloaden op de website van het Centrum: www.diversiteit.be.

2. REDELIJKE AANPASSINGEN EN CULTUUR

Dit hoofdstuk helpt organisatoren van evenementen, uitbaters van musea, concert- en bioscoopzalen en bibliothecarissen om redelijke aanpassingen door te voeren zodat iedereen volop van het cultuuraanbod kan genieten.

"We hebben deze zomer met het hele gezin een popfestival kunnen bijwonen. Het was fantastisch. De organisatoren hadden een speciaal podium ingericht voor rolstoelgebruikers waardoor we verschillende concerten hebben kunnen bijwonen. Op hun website vonden we informatie over deze voorzieningen."

"Ik heb een bioscoopzaal gevonden waar ik een film van het begin tot het einde perfect kan volgen. De eigenaars hebben een ringleiding geïnstalleerd en met een afstandsbediening wordt het geluid in mijn hoorapparaat versterkt."

2.1. REDELIJKE AANPASSINGEN IN DE PRAKTIJK

2.1.1. Voor alle personen met een handicap

Er is niet veel nodig om ervoor te zorgen dat iedereen gemakkelijk zijn weg kan vinden of zich vlotter kan verplaatsen.

- Met eenvoudige, universele pictogrammen wordt informatie duidelijk voor iedereen. Met gestileerde pictogrammen zonder duidelijke band met de realiteit, is dit een stuk moeilijker.

TIPS

- › Verkeers- of informatieborden die op een hoogte van 1,50 m zijn aangebracht, zijn gemakkelijker leesbaar voor rolstoelgebruikers en mensen met een klein gestalte. De leesbaarheid is nog beter als de borden een beetje schuin worden geplaatst.
- › De grootte van het lettertype en het contrast tussen letters en achtergrond beïnvloeden de leesbaarheid voor slechtzienden en ouderen.
- › Witte borden zijn moeilijk leesbaar bij fel zonlicht.

- Andere heel eenvoudige aanpassingen zorgen ervoor dat iedereen vlotter toegang heeft tot culturele evenementen: speciale parkeerplaatsen, aangepaste toegangswegen, aangepaste toiletten die vlot toegankelijk zijn, ... Hellende vlakken om hoogteverschillen op te vangen, maken verplaatsingen gemakkelijker.
- Laat een persoon met een handicap zich vergezellen door een persoon die hem of haar bijstaat (verzorger, familielid), zodat hij of zij zich prettiger voelt. Als die begeleider ook nog eens gratis mee mag, dan kan u beslist op veel waardering rekenen.
- U kan ter plaatse ook gratis bijstand verlenen zodat personen met een handicap vlotter en sneller toegang hebben tot culturele activiteiten.
- In de stoelen die u ter beschikking stelt aan personen met een handicap, kunnen ook ouderen of mensen die snel vermoeid raken, eventjes uitrusten.
- Als het personeel oog heeft voor de noden van personen met een handicap, dan wordt hun deelname nog aangenamer.

2.1.2. Voor doven en slechthorenden

- Duid de plek waar rondleidingen vertrekken en/of waar activiteiten plaatsvinden waaraan personen met een handicap kunnen deelnemen, duidelijk aan met een universeel pictogram (blauw oor). Zo weten de betrokkenen precies waar ze moeten zijn.
- Een volumeregelaar bij de loketten en bij het onthaal biedt slechthorenden de mogelijkheid om het volume aan hun auditieve noden aan te passen.
- Rondleidingen in gebarentaal door gidsen die vertrouwd zijn met deze handicap, maken het hele gebeuren voor de deelnemers nog verrijkender.

Een museum heeft een tiental dove mensen opgeleid tot gids. Het bezoek vindt plaats zonder dure tolk waardoor dove bezoekers een veel directer contact met de gids hebben.

- Een ringleidingversterker in toneel- of bioscoopzalen is een **hoorhulpsysteem** voor slechthorenden die een hoorapparaat dragen. Het gaat om een elektrische leiding die een ruimte afbakt. De ringleiding vangt het signaal op van de geluidsbron (een spreker bijvoorbeeld) en stuurt dit rechtstreeks door naar het hoorapparaat. De slechthorende hoort enkel de spreker. De storende omgevingsgeluiden worden onderdrukt. De slechthorende moet zich met zijn hoorapparaat binnen of net buiten de ring bevinden om van het systeem te kunnen genieten.

TIP

U kan dit systeem voor bepaalde evenementen huren.

- Heeft u al aan een audiovisuele gids gedacht? Dit zorgt er niet alleen voor dat personen met een zintuiglijke beperking vlotter **toegang hebben tot commentaren**, maar biedt ook de mogelijkheid om via video-opnamen een aandenken aan de tentoonstelling te bewaren. Alles wordt ondertiteld en in gebarentaal vertaald op een scherm.
- Vertalingen in de vorm van gebarentaal of ondertitels bij toneelvoorstellingen, concerten, films, ... zijn nieuwe ervaringen voor de toeschouwers. In combinatie met kussens die meetrillen op het ritme van de muziek vergroot u het aantal indrukken.

2.1.3. Voor blinden en slechtzienden

- De wet laat assistentiehonden toe in alle culturele centra.
- Dankzij speciale soepele tegels met groeven kunnen personen met een visuele handicap zich vlotter verplaatsen.

- Aanduidingen in braille op de juiste hoogte zorgen voor een vlottere oriëntering: etageknoppen in de liften, aanduiding van zalen.
- Rondleidingen waarbij blinden en slechtzienden schilderijen kunnen ‘beluisteren’ (verbale of muzikale beschrijvingen, geursensaties) of beeldhouwwerken mogen betasten, bieden hen een andere ‘kijk’ op de kunstwerken.
- De combinatie van verschillende zintuiglijke benaderingen maakt de ervaring nog rijker.

Een museum stelt representatieve werken tentoon van een kunstenaar die het speciaal voor blinden en slechtzienden heeft aangepast. Het doet een beroep op andere zintuiglijke waarnemingen en maakt daarbij gebruik van verschillende media en dragers. Zo heeft het bijvoorbeeld een kopie van een zeezicht laten maken met verschillende texturen (bijvoorbeeld hout voor de boot). Er zijn ook etsen achter glas die mogen aangeraakt worden om zich een idee te vormen van het formaat. Het museum werkt verder nog met klankopnamen waarop een acteur brieven van de kunstenaar voorleest waarin hij zijn werken beschrijft. Van een schilderij is ook een driedimensionale weergave gemaakt. Op het einde van de rondleiding kunnen blinden en slechtzienden producten proeven uit een tuin waarin de schilder zijn botanische talent botvierde. Het museum richt ten slotte ook creatieve stages in voor personen met een visuele handicap. Hier maken ze samen met ziende personen creaties op basis van het werk van de kunstenaar.

Een ander museum heeft een schaalmodel gemaakt van het te bezoeken gebouw zodat blinden en slechtzienden zich tijdens het bezoek vlotter kunnen oriënteren.

- Er bestaan ook elektronische geleidesystemen om een bezoekparcours voor blinden en slechtzienden uit te stippelen.

In een museum worden blinden en slechtzienden die over de juiste afstandsbediening beschikken bij de ingang welkom geheten door een akoestisch baken. Binnen het

gebouw staan nog een vijftigtal van deze bakens opgesteld zodat personen met een visuele handicap zich gemakkelijker kunnen oriënteren. Met een druk op de afstandsbediening kunnen om beurten twee signalen worden verstuurd. Het eerste is een vooraf opgenomen boodschap in de trant van 'gang naar de cafetaria'. Het tweede is een kort stukje vogelgezang. Dat leidt de persoon naar het dichtstbijzijnde multisensoriële baken. Daar vindt hij of zij informatie in braille en drie knoppen om auditieve informatie te beluisteren. Achter de eerste knop gaat een oriëntatieboodschap schuil in de trant van: 'Links bevinden zich de afdelingen 1, 3 en 5. Achter u bereikt u via de trap de afdelingen met een even nummer.' De tweede knop geeft de dichtstbijzijnde uitgang aan en de derde knop vermeldt hoe je het gebouw in geval van nood snel kan verlaten. In het museum zijn ook oriënteringsplannen met bakens geïnstalleerd. Ze bevatten auditieve informatie en informatie in braille en reliëf. Er worden ook overal standaardpictogrammen gebruikt wat de leesbaarheid vergemakkelijkt.

- Uitleg en bijschriften in braille, in reliëf en in auditieve vorm zijn welkom. Een andere mogelijkheid zijn audiobeschrijvingen die met een koptelefoon kunnen worden beluisterd.

Zo geeft een operagezelschap tussen de gezongen scènes commentaar bij de decors, de scène, de kostuums, ...

- Door speciale plaatsen te voorzien voor slechtzienden met hun begeleider, heeft de begeleider de mogelijkheid om het visuele gebeuren te beschrijven en uit te leggen.

2.1.4. Voor personen met beperkte mobiliteit

- Voldoende brede doorgangen of hellende vlakken en automatische deuren helpen personen met beperkte mobiliteit om zich vlotter te verplaatsen. U kan ook wagentjes of aangepaste stoelen aanbieden.

In musea mogen personen met beperkte mobiliteit de personeelslift gebruiken.

- Het duidelijk aanduiden van de gemakkelijkste toegangsweg voor personen met beperkte mobiliteit (lift, hellend vlak,...) maakt hun verplaatsingen een stuk eenvoudiger.
- Voldoende laag geplaatste informatieborden, liftknoppen en systemen om deuren te openen, verhogen de leesbaarheid voor en vergemakkelijken de bediening door personen met beperkte mobiliteit of mensen met een klein gestalte.
- Langere deurklinken zijn handiger en zorgen ervoor dat personen met beperkte mobiliteit deuren gemakkelijker kunnen openen. Door een grote houten of plastic handgreep over een sleutel te plaatsen, kan deze gemakkelijker in het slot worden gedraaid.
- Tijdens voorstellingen of op festivals kan u een beroep doen op vrijwilligers (van het Rode kruis bijvoorbeeld). Die bekommeren zich persoonlijk om personen met beperkte mobiliteit.
- Voorzie plaatsen die toegankelijk zijn voor personen met beperkte mobiliteit en hun begeleider.

TIP

Op muziekfestivals of grote concerten plaatst een vereniging verhoogde podia voor rolstoelgebruikers.

2.1.5. Voor personen met een verstandelijke beperking

- Aarzel niet om eenvoudige woorden te gebruiken en om uw informatie te herhalen.
- Pictogrammen zorgen voor een vlottere communicatie en helpen iedereen gemakkelijker de weg te vinden.
- Folders, uitleg, routebeschrijvingen in een ‘vlot leesbare’ taal zijn voor iedereen

gemakkelijker te begrijpen.

TIP

'Vlot leesbare' teksten zijn opgesteld in een eenvoudige, vlot verstaanbare taal. Verenigingen die bijstand verlenen aan personen met een verstandelijke handicap, kunnen u hierbij helpen. Meer informatie kan u krijgen bij de Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten (www.nvhvg.be), bij de Franstalige vereniging (www.afrahm.be) en bij de Nederlandstalige vereniging (www.inclusievlaanderen.be).

- U kan zonder veel extra kosten aangepaste rondleidingen uitwerken voor personen met een verstandelijke handicap.

Een museum organiseert rondleidingen voor kwetsbare doelgroepen. Tijdens het bezoek nemen de deelnemers plaats voor een uitgekozen kunstwerk. Ze geven uiting aan de gevoelens die het werk bij hen oproept. Na het bezoek neemt de groep deel aan een creatieve workshop.

2.1.6. Voor personen met een andere handicap

- Een vrouw met een klein gestalte en broze botten kan in het gewoel gevaar lopen. Door haar de mogelijkheid te bieden om op voorhand in de zaal plaats te nemen, kan ze rustig en veilig haar plaats innemen.
- Artrose in de schouders kan heel pijnlijk zijn. Voor personen die aan deze aandoening lijden, wordt alles een stuk aangenamer als u hen een stoel met armleuningen aanbiedt.
- Ziekten zoals coccygodynie (chronische pijn aan het staartbeen) of fibromyalgie (chronische pijn op verschillende punten van het lichaam) kunnen de mobiliteit beperken. Door in schouwburgen en bioscoopzalen speciale kussens ter beschikking te stellen, wordt het zitten minder lastig.

» BIBLIOTHEKEN VOOR IEDEREEN

- Er bestaan verschillende leeshulpmiddelen, van heel eenvoudige tot uiterst geavanceerde: boeken gedrukt in een groot lettertype, pc's met aangepaste toetsenborden en vergrootglazen die op het scherm worden bevestigd, ... Computers kunnen ook worden uitgerust met ZoomText-software, spraaksynthesetechnologie, voorleestoestellen, Daisy-lezers voor een gesproken versie van een gedrukte krant (AuDioKrant) of andere gedrukte werken, ...
 - Hebt u aanpassingen doorgevoerd voor personen met een handicap? Laat dit dan weten in een folder of via uw website.
 - Door de gebruiker voortdurend te informeren over waar hij zich precies bevindt (etage, afdeling), vindt hij gemakkelijker zijn weg in een gebouw. Dit kan met verschillende soorten visuele, auditieve of tastbare informatie, met identificatiemiddelen (etiketten op rekken), plaatsaanduidingen (borden waarop de verschillende zalen zijn afgebeeld) of algemene informatie (borden en gesproken boodschappen met informatie over de etage en afdeling voor personen met een visuele handicap).
 - Voor mensen met een visuele handicap zijn aanduidingen in braille of in een groot lettertype het meest geschikt.
Voor mensen met een auditieve of verstandelijke handicap gebruikt u het best pictogrammen of kleurcodes.
 - Voor mensen die een bepaald werk moeilijk kunnen terugvinden, is het aangewezen om aangepaste documenten zoveel mogelijk samen te brengen (brailleboeken of boeken vertaald in gebarentaal) en/of om ze met speciale etiketten aan te duiden.
-

2.2. SUCCES HANGT SAMEN MET EEN GOEDE VOORBEREIDING

- Ga na wie van uw personeelsleden open staat voor de problematiek en maak hem of haar verantwoordelijk voor de opvang van personen met een handicap. Hij of zij verzamelt alle nuttige informatie, geeft die door en geeft zo de aanzet voor het doorvoeren van redelijke aanpassingen. Hij of zij kan collega's ook vertrouwd maken met verschillende soorten handicaps en met de behoeften die deze handicaps met zich meebrengen.
- Om na te gaan welke redelijke aanpassingen nuttig zijn om de toegankelijkheid van uw diensten of culturele activiteiten voor iedereen te verbeteren, volstaat een heel eenvoudige en efficiënte strategie: organiseer testbezoeken van groepjes personen met verschillende handicaps. U merkt meteen welke aanpassingen voor welke doelgroep werken.
- Ook verenigingen die personen met een handicap vertegenwoordigen, kunnen u hierbij adviseren en helpen bij het kiezen van geschikte aanpassingen.

2.3. COMMUNICATIE

- Als u aanpassingen doorvoert, dan zal u meer mensen over de vloer krijgen. U moet er wel voor zorgen dat de betrokken personen weten dat u aanpassingen hebt doorgevoerd. Communiceer via verschillende media (website, downloadbare gids, folder, ...) en ter plaatse duidelijk over de diensten die u aanbiedt zodat personen met een handicap weten welke faciliteiten u hen biedt. Gebruik verschillende communicatievormen: groot lettertype, braille, vlot leesbare teksten, standaard pictogrammen, gesproken boodschappen, ...
- U kan uw website ook zonder al te veel inspanningen toegankelijk maken voor personen met een handicap. Door alternatieve communicatievormen (zoals video) te gebruiken voor niet-tekstuele elementen, kan iedereen terecht op uw website.

TIP

Meer informatie vindt u op de website *www.anysurfer.be*. AnySurfer gaat na of uw website toegankelijk is voor personen met een visuele, auditieve en/of motorische handicap. Vertegenwoordigers van de vereniging leggen hun bevindingen in een checklist vast die u toegestuurd krijgt. Als uw website aan de toegankelijkheidscriteria beantwoordt, mag u het AnySurfer-label gebruiken. Personen met een handicap worden hiervan op de hoogte gebracht. U kan contact opnemen met AnySurfer per telefoon op 016/73 52 40 of per e-mail op *info@anysurfer.be*.

- Personeelsleden van voorverkooppunten kunnen u helpen met uw communicatie-inspanningen en de klanten laten weten dat er speciale voorzieningen zijn voor personen met een handicap.
- Eenvoudig taalgebruik garandeert dat iedereen de boodschap gemakkelijker begrijpt.

3. HET CONCEPT REDELIJKE AANPASSING

Een redelijke aanpassing is een concrete maatregel die de negatieve invloed van een onaangepaste omgeving op de deelname aan het maatschappelijke leven voor een persoon met een handicap zoveel mogelijk neutraliseert. Dergelijke eenvoudige en goedkope aanpassingen dragen bij tot een rechtvaardigere samenleving en verhogen de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de goederen en diensten die een samenleving aanbiedt aan al haar burgers.

3.1. REDELIJKE AANPASSINGEN IN DE PRAKTIJK

Het kan gaan om een technische of omgevingstechnische aanpassing, een aanpassing van regels of een andere organisatorische aanpak waardoor personen met een handicap volop aan het maatschappelijke gebeuren kunnen deelnemen.

Het doorvoeren van redelijke aanpassingen houdt doorgaans geen ingrijpende wijzigingen in de werking of dienstverlening in. Of een aanpassing redelijk is, wordt beoordeeld op basis van de kostprijs, de beschikbare financiële steun, de impact op de organisatie, de veiligheid, de gebruiksintensiteit en de duur van de aanpassing. Daarnaast spelen nog andere specifieke criteria een rol voor de betrokken organisaties, zoals de aard van het klantenbestand.

Financiële steun is één van de criteria die mee het redelijke karakter van een aanpassing bepalen. Het kan gaan om gewestelijke, provinciale of gemeentelijke subsidies of om steun van overheids- of privébedrijven. Voor meer informatie neemt u best contact op met gespecialiseerde verenigingen of rechtstreeks met de bevoegde overheid.

3.2. JURIDISCHE TEKSTEN¹

3.2.1. *Internationaal*

In Europa dook de term ‘redelijke aanpassing’ bijna tien jaar geleden voor het eerst op in wetteksten, meer bepaald in de **richtlijn 2000/78/EG van 27 november 2000** tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling van personen in arbeid en beroep ongeacht godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid. Deze richtlijn introduceerde het begrip ‘redelijke aanpassing’ in het Europese recht.

Op **2 juli 2008** keurde de Europese Commissie een **nieuw voorstel voor een richtlijn** goed. Het voorstel behandelt de toepassing van het beginsel van de gelijke behandeling van personen ongeacht godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid op het geheel van goederen en diensten. Dit voorstel moet nog goedgekeurd worden door de Europese Raad voordat het in werking treedt in de betrokken lidstaten.

De Verenigde Naties hebben op 13 december 2006 het **Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap** goedgekeurd. Artikel 2 van het Verdrag definieert het begrip ‘redelijke aanpassingen’. België heeft dit Verdrag geratificeerd en het is op 1 augustus 2009 in werking getreden.

3.2.2. *Federaal*

In België verbiedt de **antidiscriminatiewet van 10 mei 2007** discriminatie - ook op grond van handicap - op het gebied van huisvesting, de toegang tot en het leveren van goederen en diensten bestemd voor een ruim publiek. Dit geldt ook voor de toegang tot, het deelnemen aan en de uitoefening van om het even welke economische, sociale, culturele of politieke activiteit toegankelijk voor een ruim publiek. Artikel 4,12° van de wet van 10 mei 2007 definieert het concept ‘redelijke aanpassingen’. Weigeren om redelijke aanpassingen door te voeren, houdt een discriminatie in van personen met een handicap.

¹ Alle juridische teksten kan u raadplegen op de website van het Centrum: www.diversiteit.be.

3.2.3. Gewesten en gemeenschappen

Ook de gewesten en gemeenschappen hebben op basis van de Europese richtlijn 2000/78/EG wettelijke maatregelen getroffen.

In Vlaanderen bepaalt het **decreet van 10 juli 2008** houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid wat redelijke aanpassingen voor personen met een handicap zijn.

In het Waalse gewest komt het begrip ‘redelijke aanpassing’ aan bod in het **decreet van 6 november 2008** ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, gewijzigd door het decreet van 19 maart 2009 wat betreft de toepassings sfeer van goederen en diensten.

De Franse gemeenschap volgt met het **decreet van 12 december 2008** ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie.

Alleen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft nog geen initiatief genomen, behalve dan op het gebied van huisvesting met de **ordonnantie van 19 maart 2009** tot wijziging van de ordonnantie van 17 juli 2003 houdende de Brusselse huisvestingscode. Deze ordonnantie wil in de toegang tot huisvesting een algemeen kader creëren ter bestrijding van discriminatie op basis van handicap of gezondheidstoestand.

3.2.4. Het Protocol betreffende het begrip redelijke aanpassingen

Omdat het Belgische institutionele model heel ingewikkeld is, was het onontbeerlijk om te komen tot een gemeenschappelijke definitie van het begrip ‘redelijke aanpassing’. Tijdens de Interministeriële Conferentie op 11 oktober 2006 hebben de federale overheid, de gewesten en de gemeenschappen een **Protocol betreffende het begrip redelijke aanpassingen** goedgekeurd. Dit Protocol werd op 20 september 2007 in het Belgische Staatsblad gepubliceerd.

NUTTIGE ADRESSEN

22

VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap)

Sterrenkundelaan 30
1210 Brussel
T 02 225 84 11
F 02 225 84 05
informatie@vaph.be
www.vaph.be

■

VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding)

Keizerslaan 11
1000 Brussel
T 02 508 38 11
info@vdab.be
www.vdab.be/arbeidshandicap

■

GRIP vzw (Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een Handicap)

Koningsstraat 136
1000 Brussel
T 02 214 27 60
F 02 214 27 65
info@gripvzw.be
www.gripvzw.be

■

VFG vzw (Vereniging personen met een handicap)

Sint-Jansstraat 32-38
1000 Brussel
T 02 515 02 62
F 02 511 50 76
info@vfg.be
www.vfg.be

■

KVG vzw (Katholieke Vereniging Gehandicapten)

Arthur Goemaerelei 66
2018 Antwerpen
T 03 216 29 90
F 03 248 14 42
post@kvg.be
www.kvg.be

■

Brailleliga

Engelandstraat 57
1060 Brussel
T 02 533 32 11
F 02 537 64 26
info@braille.be
www.brailleliga.be

■

Fevlado vzw (Federatie van Vlaamse Dovenorganisaties)

Stropkaai 38
9000 Gent
T 09 224 46 76
F 09 329 07 47
info@fevlado.be
www.fevlado.be

■

Inclusie Vlaanderen vzw (Vereniging voor personen met verstandelijke handicap)

Albert Giraudlaan 24
1030 Brussel
T 02 247 28 20
F 02 219 90 61
secretariaat@inclusievlaanderen.be
www.inclusievlaanderen.be

■

NVHVG vzw (Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten)

Albert Giraudlaan 24
1030 Brussel
T 02 247 60 10
F 02 219 90 61
secretariaat@nvhvg.be
www.nvhvg.be

■

Vlaamse Diabetes Vereniging Diabeteshuis vzw

Ottegemsesteenweg 456
9000 Gent
T 09 220 05 20
F 09 221 00 82
vdv@diabetes-vdv.be
www.diabetes-vdv.be

■

Intro vzw

Noorderlaan 4
1731 Zellik
T 02 465 67 00
F 02 466 70 38
info@intro-events.be
www.intro-events.be

■

Toegankelijkheidsoverleg Vlaanderen

Sint-Jansstraat 32-38
1000 Brussel
T 02 515 06 74
info@toegankelijkheidsoverleg-vlaanderen.be
www.toegankelijkheidsoverleg-vlaanderen.be

■

*Coördinatie van het Vlaamse
toegankelijkheidsbeleid
Gelijke Kansen in Vlaanderen*

Boudewijnlaan 30
1000 Brussel
T 02 553 58 46
F 02 553 51 38
gelijkekansen@vlaanderen.be
www.gelijkekansen.be

▪
*Vlaams Expertisecentrum
Toegankelijkheid*

Enter vzw
Belgiëplein 1
3510 Hasselt
T 011 26 50 30
F 011 87 41 39
info@entervzw.be
www.entervzw.be

▪
*Provinciale Steunpunten
Toegankelijkheid*

–
Provincie Antwerpen

*Dienst Welzijn, Centrum voor
Toegankelijkheid*
Boomgaardstraat 22 bus 101
2600 Antwerpen (Berchem)
contactpersoon: Karlien Smets
T 03 240 61 90
F 03 240 61 62
karlien.smets@welzijn.provant.be
www.provant.be/welzijn/toegankelij-
kheid

–

Provincie Limburg

Steunpunt Toegankelijkheid Limburg
Universiteitslaan 1
3500 Hasselt
contactpersoon: Els Vankan
T 011 23 82 87
F 011 23 82 80
toegankelijkheid@limburg.be
www.limburg.be/steunpunttoeganke-
lijkheid

–

Provincie Oost-Vlaanderen

*Steunpunt Toegankelijkheid
Oost-Vlaanderen*
Gouvernementstraat 1
9000 Gent
contactpersoon: Petra Van Poucke
T 09 267 75 85
F 09 267 75 99
petra.van.poucke@oost-vlaanderen.be
www.oost-vlaanderen.be/public/
welzijn_gezondheid/gelijke_kansen/
toegankelijkheid

–

Provincie Vlaams Brabant

Provincieplein 1
3010 Kessel-lo
contactpersoon: Alexander Leysen
T 016 26 73 91
F 016 26 73 01
gelijkekansen@vlaamsbrabant.be
www.vlaamsbrabant.be/
welzijn-gezondheid/voor-organisaties-
en-professionelen/toegankelijkheid/
provinciaal-steunpunt-toegankelij-
kheid

–

Provincie West-Vlaanderen

Provinciehuis Boeverbos
Koning Leopold III-laan 41
8200 Brugge (St. Andries)
contactpersoon: Nele Bastiaens
T 050 40 31 80
F 050 40 31 07
nele.bastiaens@west-vlaanderen.be
www.west-vlaanderen.be/nl/
welzijnzorg/gelijkekansen/toegankelij-
kheid

▪

COLOFON

—
*Redelijke aanpassingen voor personen met een handicap in de cultuursector
Praktische tips voor organisatoren van evenementen, uitbaters van musea,
concert- en bioscoopzalen en bibliothecarissen
December 2009*
—

Uitgever en auteur:

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding
Koningsstraat 138, 1000 Brussel
T: 02 212 30 00
F: 02 212 30 30
epost@cntr.be
www.diversiteit.be
—

Redactie: Business Writers

Supervisie: Jozef De Witte, Edouard Delruelle

Coördinatie: Véronique Ghesquière, Isabelle Demeester, Yves Dario, Gert Backx

Herlezing: An Hulsmans, Nadine Brauns, Marieke Arnou

Vertaling: DICE

Grafisch concept en opmaak: d-Artagnan

Drukwerk: Perka (Maldegem)

Illustraties: Dirk Dewitte, DRIEDEE graphics & design

Verantwoordelijk uitgever: Jozef De Witte
—

Cette brochure est également disponible en français.
—

U kan deze brochure downloaden van de website van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding: www.diversiteit.be.

U kan deze brochure ook aanvragen, telefonisch 02/212.30.00, per fax 02/212.30.30 of per e-mail epost@cntr.be.

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING
Koningsstraat 138, 1000 Brussel

WWW.DIVERSITEIT.BE